

In 2019 heeft het Centrum voor Israëlstudies zich verder ontwikkeld als kenniscentrum en netwerkorganisatie, zowel in Israël als in Nederland. In de relatief korte tijd dat Albert Groothedde als Israëlconsulent werkzaam is in Jeruzalem zijn contacten niet alleen bevestigd, maar ook uitgebreid, waarbij de terugkoppeling naar Nederland op een vruchtbare wijze kon worden voortgezet. Hij heeft voorbereidingen kunnen treffen voor een verdiepende studie aan het Schechterinstituut in combinatie met de PThU, waar veel positieve spin-off van te verwachten is.

Bezinningsdag

In Nederland werd op 27 november een bezinningsdag georganiseerd waarin bestuur, personeel en partners aanwezig waren. Bij de partners en alle betrokkenen van het CIS is een grote betrokkenheid merkbaar voor het werk van het CIS. De CHE heeft het verlangen dat het Centrum voor Israëlstudies bijdraagt in de vorming en opleiding van voorgangers, kerkelijk werkers, maar ook van andere studenten (bijv. minor). De GZB wil present zijn in Israël. Zij erkent dat Israël andersoortig is dan de volken, waarvoor het CIS een goede wijze van presentie is. Tevens kan het CIS het gesprek over Israël in de PKN faciliteren. De CGK vindt “luisteren” naar het Jodendom van toen en het Jodendom van nu belangrijk. Voor het deputaatschap is het CIS het gezicht in Israël, terwijl zij zelf het gezicht in Nederland wil zijn binnen het kerkverband. Het CIS is op de achtergrond ondersteunend.

Uitvoerig is gesproken over de kernwoorden van het CIS (luisteren, dienen, getuigen). Het is belangrijk om deze kernwoorden te laten staan en te verdiepen. Wel is naar voren gekomen dat het profiel van het CIS niet altijd helder is. Daarom is het voorstel gelanceerd om het CIS een ondertitel te geven. Hier zal in 2020 verder over worden doorgesproken.

In de besprekingen zijn lijnen uitgezet voor een nieuw beleidsplan, dat in 2020 zijn beslag zal krijgen. Speerpunt daarin is het leren van de Joodse exegese voor de uitleg van de Bijbel voor ons. Tevens zal nagedacht worden hoe we de leerpunten van het luisteren naar Israël op een goede wijze kunnen communiceren zowel naar predikanten en voorgangers als naar gemeenteleden.

Studiereizen

In oktober 2019, heeft het CIS een grote bijdrage geleverd aan de twee weken durende studiereis in het kader van de Israëlminor van de CHE. Deze bijdrage werd verzorgd door onze Israëlconsulent en door inschakeling van zijn netwerk. Studenten stonden zowel stil bij theologische vragen (heiligheid van God in het christendom en Jodendom) als bij maatschappelijke vragen (verzoening) zowel in de zorg als in het bedrijfsleven.

Werkgroep Messiasbelijdende Joden

De contacten met Hadderech, de Nederlandse vereniging van Jeshua haMashiach Belijdende Joden, werden voortgezet door deelname van onze voorzitter, ds. Jacco Overeem, aan een gezamenlijk opgezet studieplatform. Daarin worden luisterend naar Messiaans Joodse stemmen allerlei thema's bestudeerd. De bijeenkomsten worden ingeleid door één van de deelnemers, waarna met elkaar over het onderwerp wordt doorgesproken. Ook vindt er een uitwisseling plaats van nieuws uit de betrokken organisaties.

Het werk in Israël

Namens het CIS is in Israël actief drs. Albert Groothedde. Hij woont samen met zijn vrouw Martha en hun vier kinderen sinds 13 maart 2018 in Jeruzalem.

De Israëlconsulent onderhoudt een veelheid en verscheidenheid aan contacten en relaties in Israël. Voor het CIS zijn deze contacten essentieel. Centraal staan de contacten met religieuze Joden. Bijzondere aandacht is er bovendien voor de relaties met Messiaanse Joden. Daarnaast zijn ook de contacten met Palestijnse christenen van betekenis.

Persoonlijke contacten spelen een belangrijke rol. Daarnaast zijn er relaties via organisaties of platforms, zoals aan Joodse zijde: de *Jerusalem Rainbow Group*, het *Schechter Institute of Jewish Studies*, het *Center for Jewish-Christian Understanding and Cooperation*, de *Interfaith Encounter Association*, het *Pardes Institute*, de *Conservative Yeshiva* in Jeruzalem, het *TALI-project*; met Messiaanse Joden: het *Caspari Center*, het *Bram Center*, *Bible Society in Israel*, *Netivyah*, en diverse gemeenten; met Palestijnse christenen: *Bethlehem Bible College*, *Musalaha*; christelijk: *Fraternity*, *Swedish Theological Institute* en de *Near East Ministry*. Albert Groothedde is verder actief in een groep die valt onder de paraplu van de *Interfaith Encounter Association*: de kring *Jews and Christians Study the Gospel of Matthew*. Deze kring is ooit gestart door ds. Aart Brons (Jeruzalemconsulent van 2011-2017) en inmiddels breder opgezet dan alleen Mattheüs.

Verder bezocht hij met enige regelmaat lezingen en conferenties die worden verzorgd door verschillende organisaties.

Drs. Albert Groothedde werd tweemaal gevraagd om zelf een lezing te verzorgen voor een lokale organisatie. In november 2019 hield hij een voordracht voor de *Jerusalem Rainbow Group*. In december 2019 verzorgde hij een lezing voor de *Rotary Club* van Jeruzalem.

Zijn vrouw Martha Groothedde-Vreugdenhil neemt als vrijwilliger actief deel aan werk van de stichting Elah. Dit werk is ook van belang door de contacten die het meebrengt.

Terugkoppeling van Israël naar Nederland

De terugkoppeling naar 'Nederland' gebeurde door artikelen voor diverse kerkelijke bladen, een artikelenserie in het *Reformatorisch Dagblad* en door het schrijven van blogs op de website van het CIS.

In 2019 hield drs. Albert Groothedde tweemaal tournee, in maart en in november 2019. Hij verzorgde in totaal negen lezingen over de onderwerpen: 'Het leven vieren met Israël', 'Jezus op het Loofhuttenfeest' en 'Jezus, een Jood!?' . Verder werd hij tweemaal gevraagd voor te gaan in een kerkdienst.

In 2019 was drs Albert Groothedde betrokken bij de organisatie van de zogenaamde minor-reis die samen met de CHE wordt georganiseerd. Het reisgezelschap bestond uit studenten. Zij namen deel aan de studiereis in het kader van hun opleiding (als onderdeel van de module 'Israël, Bronnen en Beroep').

Een belangrijk element van de terugkoppeling van Israël naar Nederland is ook het verzorgen van presentaties voor Nederlandse groepen die op reis zijn in Israël. Hiernaar blijkt een groeiende vraag. In 2019 verzorgde drs Albert Groothedde lezingen voor groepen studenten, jongeren, gemeenteleden en ondernemers.

Tenslotte is Albert Groothedde in 2019 eenmaal live geïnterviewd door Groot Nieuws Radio.

Diaconale hulp

Namens de GZB en Deputaten Diaconaat van de CGK onderhoudt de projectcoördinator de contacten met de partnerorganisaties in Israël en de Palestijnse gebieden. Tot augustus heeft mw. Annemieke Steitner de projectcoördinatie op zich genomen. Vanaf 15 oktober is de directeur van het CIS, drs. Joan Bonhof, tevens projectcoördinator. De projectcoördinatie vindt plaats van uit Nederland, waarbij elk project jaarlijks bezocht wordt door de coördinator.

Vanuit de GZB werden in 2019 de volgende projecten ondersteund:

1. ALEH: activiteitenprogramma voor meervoudig gehandicapte kinderen voor de locatie in Gedera.
2. Shepherd Society: Medical Assistance project (financiële hulp voor medische onderzoeken en ingrepen) in Bethlehem.
3. Bible Society in Israel: Bijbels voor hulpbehoevenden in Israël en de publicatie van een geïllustreerde kinderbijbel (NT).
4. Musalaha Ministry of Reconciliation: zomerkampen waarin zowel Palestijnse als Israëliëse jongeren worden uitgenodigd om elkaar te ontmoeten en zo te werken aan verzoening op het grondvlak.

Vanuit de CGK werden de volgende projecten ondersteund:

1. STEP: Engelse lesprogramma's in Ramallah.
2. Jemima: Thuiszorgprogramma voor meervoudig gehandicapte kinderen.

Daarnaast onderhoudt het CIS contacten met twee Joodse organisaties, die zowel door de CGK als de GZB ondersteund worden:

1. Yad Elie, met de volgende projecten:
 - 'Eat, Grow and Learn': schoolmaaltijden, schooltuinen en educatief programma over gezond voedsel en hygiëne voor kwetsbare Joodse en Arabische kinderen in Jeruzalem.
 - 'Jerusalem Forest project': een bosbouwproject in het Jerusalem Forest, met het oog op verzoening tussen Joodse en Arabische leerlingen die gezamenlijk werken in dit bos.
2. Keshet High School, met het *Independence project*:
Dit project voor kinderen met (een zware vorm van) autisme vindt plaats binnen een reguliere high school in Jerusalem en is voor het tweede jaar ondersteund dankzij de hulp van onze partners.

Netwerk in Nederland

Het CIS onderhoudt brede contacten in Nederland. Er zijn contacten met wetenschappelijke en HBO opleidingen: TUA, TUK, PThU en CHE. Daarnaast zijn er contacten geweest met diverse kerkgenootschappen, waar onze (co-)participanten toe behoren zoals PKN, CGK, vGKN, maar ook met andere kerkgenootschappen.

We nemen deel aan diverse dialoog- en gespreksgroepen: OJEC, Protestantse Raad voor Kerk & Israël, platform Messiasbelijdende Joden. Er zijn goede contacten met diverse andere organisaties werkzaam op het terrein van Kerk & Israël: Deputaatschap Kerk & Israël van de CGK, GZB, Yachad (GKV), stichting Steun Messiasbelijdende Joden, NEM, Cvi, etc.

Israëlzondag

Voor de jaarlijkse “Israëlzondag” op 6 oktober 2019 heeft het CIS diverse materialen beschikbaar gesteld. Bestuurslid dr. Mart-Jan Paul heeft een preekschets geschreven over het thema “inkeer” gebaseerd op Deuteronomium 30. Daarnaast is er materiaal gemaakt voor jongeren en kinderen.

Publicaties en lezingen vanuit het CIS

In 2019 zijn er door medewerkers en bestuursleden van het CIS diverse publicaties verschenen en lezingen gehouden. Voor een overzicht wordt verwezen naar bijlage 1.

Bestuur en organisatie

Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de drie participanten: GZB, Deputaten Kerk & Israël van de CGK en de CHE, aangevuld met een onafhankelijke voorzitter en penningmeester. Met dank voor hun bijdrage zijn dhr. Ype Starreveld (CHE) en Kees Hegi (CGK) afgetreden als bestuurslid.

Eind 2019 bestond het bestuur uit de volgende personen: dhr. Nico Belo (voorzitter), dr. Mart-Jan Paul (CHE), dhr. Warner Bruins (CHE), mr. Arie van der Poel (GZB), ds. Jacco Overeem (GZB), ds. Aart Brons (CGK), ds. Rien Vrijhof (CGK). Dhr. Warner Bruins is penningmeester a.i. geweest totdat in september drs. Dirk van de Bijl als nieuwe penningmeester is toegetreden tot het bestuur.

Conform de statuten is een nieuw dagelijks bestuur gevormd, bestaande uit dhr. Nico Belo (voorzitter), drs. Dirk van de Bijl (penningmeester) en ds. Rien Vrijhof (secretaris).

Door de organisatorische veranderingen heeft de werkgroep Jeruzalempost niet vergaderd in 2019. Wel is het studieplatform Messiasbelijdende Joden regelmatig bij elkaar geweest.

In 2019 kende het CIS in Nederland zoals aangegeven enkele personele wisselingen. De voorzitter, dhr. Nico Belo, heeft met het bestuur goede leiding kunnen geven aan de invulling van de ontstane vacatures, zodat het werk op een vruchtbare wijze door kon gaan. Drs. Joan Bonhof trad aan als nieuwe directeur, tevens diaconaal projectcoördinator (0,6 fte). De vorige directeur, dr. Michael Mulder, werd per oktober aan het CIS verbonden als wetenschappelijk medewerker (0,1 fte). Mw. Jannie Westerink volgde mw. Annemieke Steitner op als managementassistent (0,5 fte). In de tussenliggende vacatureperiode was mw. Nel Stam bereid deze functie *ad interim* te vervullen, wat op een voortreffelijke wijze is geschied.

Samen met de ‘representative in Israël’ drs. Albert Groothedde (1,0 fte) bedraagt de omvang van het aantal formatieplaatsen per 31-12-2019: 2,2 fte.

Nawoord

Het is ons gebed en verlangen dat het werk van het CIS dienstbaar mag zijn aan onze mooie taak en missie in Nederland en Israël. Bovenal dat de God van Israël de eer zal ontvangen die Hem toekomt voor Zijn trouw aan Zijn volk en aan ons.

Bijlage 1 Lezingen en publicaties

Drs. Joan Bonhof

Bijdrage Verbonden:

- 'Kennismaking nieuwe directeur', *Verbonden*, november 2019

Ds. A. Brons

Lezingen

- 'Wat heeft de kerk met Israël?', Vormingscursus CGK, 2018/2019
- Serie over diverse joodse feesten, Mannenbond CGK, 2019
- 'De plaats van Israël/Pesach etc.', Goede Moed, maart/april 2019
- 'Het joodse leven (met voorwerpen)', Jeugd classis Rotterdam, 1 februari 2019
- 'Het CIS in Israël', CGK Steenwijk, 28 maart 2019
- 'Loofhuttenfeest', CGK Aarlanderveen, 17 oktober 2019
- 'Loofhuttenfeest', LCJ dag, 26 oktober 2019
- 'De joodse feesten', workshops Hoornbeeck College Rotterdam, 11 november 2019
- 'De plaats van Israël in de wereld', Nunspeet, 21 november 2019

Drs. Albert Groothedde

Schriftelijke publicaties

Bijdragen *Verbonden*:

- 'In Jezus geloven in Israël', *Verbonden* (januari 2019)
- 'Tussen politiek en religie', *Verbonden* (mei 2019)
- 'Bekering en vergeving. In gesprek met rabbijn Keesing over Jom Kipoer', *Verbonden* (september 2019)
- 'Haat en liefde in Israël', *Verbonden* (november 2019)

Serie Reformatorisch Dagblad:

- 'Purim: feest van Gods voorzienigheid', *Reformatorisch Dagblad* (22 maart 2019)
- 'Pesach: feest van bevrijding', *Reformatorisch Dagblad* (19 april 2019)
- 'Jom Hasjoa: dag van blijvend verdriet', *Reformatorisch Dagblad* (2 mei 2019)
- 'Jom Haatzmaet: vreugde om vrijheid', *Reformatorisch Dagblad* (9 mei 2019)
- 'Lag Baomer: kampvuur en marshmallows', *Reformatorisch Dagblad* (23 mei 2019)
- 'Jom Jeroesjalajiem: droom werd werkelijkheid', *Reformatorisch Dagblad* (3 juni 2019)
- 'Sjavoet: dankbaar voor oogst en wet', *Reformatorisch Dagblad* (11 juni 2019)
- 'Tisja Beav: Verdriet én een sprankje hoop', *Reformatorisch Dagblad* (12 augustus 2019)

Overige artikelen/bijdragen:

- 'Verbondenheid met Israël voor jood en christen zegenrijk', *Reformatorisch Dagblad* (4 januari 2019) (samen met ds. Jacco Overeem)
- 'Feestvieren met Israël', themabrochure Gereformeerde Bond (mei 2019)
- 'Op adem komen in Israël', *Alle Volken* (september 2019)

- 'Spreeken om te horen. Over de verdiensten en uitdagingen van de joods-christelijke dialoog', *Tussenruimte* (najaar 2019)
- Veertien dagboekstukjes over het thema 'Jeruzalem', *Een handvol koren* (dagboek 2020, uitgave GZB)
- Zeven bijdragen, *Met de Bijbel door Israël* (reisgids, uitgave De Banier)
- Vier bijdragen, *Ontdekkingen in Israël. Reiswijzer voor protestantse pelgrims* (herdruk reisgids, uitgave CIS)

Digitale publicaties

- Verschillende columns gepubliceerd op de website van het CIS.
- Interview met Eli Fogel over de najaarsfeesten, film ten behoeve van Israëlzondag 2019. Gepubliceerd op de website van het CIS.
- Interview met rabbijn Uriël Keesing over Jom Kipoer, film ten behoeve van Israëlzondag 2019. Gepubliceerd op de website van het CIS
- 'Thuis in Israël', film ten behoeve van groepspresentaties in Israël en Nederland.
- Kindermateriaal ten behoeve van Israëlzondag 2019. Gepubliceerd op de website van het CIS.
- Jongerenmateriaal ten behoeve van Israëlzondag 2019. Gepubliceerd op de website van het CIS.
- Leeswijzer bij interview met rabbijn Uriël Keesing. Gepubliceerd op de website van het CIS.

Dr. Michael Mulder

Publicaties

- "Israël is nog steeds Gods oogappel" in *Nader Bekeken* 26 (november 2019), 326-329
- "Over vragen en tegenwerpingen van een Jood (1563?)" in Herman J. Selderhuis (red.), *Calvijn Verzameld* dl. 2 (Utrecht: Kok Boekencentrum, 2019), 1068-1095
- "Israël, een mysterie... Joden en heidenen onlosmakelijk verbonden in Gods gemeente", Armin Baum, Rob van Houwelingen (eds.), *Theologie van het Nieuwe Testament in twintig thema's* (Utrecht: Kok, 2019), 95-110
- "Inkeer met Israël", *Verbonden* 63.3 (september 2019), 10
- Boekbespreking Willem J. Ouweneel, Wat is het "Israël van God"? in *Inspirare* 4 (december 2019), 71, 72
- Blogs ND/RD: 'Jood en christen blij met het juk van de wet' (3 februari 2019), 'De beweeglijkheid van een Bijbeltekst' (1 mei 2019), 'Malta en Jeruzalem' (27 augustus 2019), 'Missionaire kracht in kerkelijke zwakte' (20 november 2019)

Lezingen

- 'The Church and Israel: Together in mission?' tijdens symposium 'Recovering from Ecclesial Idealism', Baptist House Amsterdam, 13 november 2019
- 'De geboden als een juk?', Lezing op symposium Overlegorgaan Joden en christenen te Utrecht, Merkaz, 29 januari 2019
- 'Messiasbelijdende Joden in Nederland en Israël, Historische en theologische schets van hun veelkleurige eenheid', Symposium van de Jules Isaacstichting, 23 maart 2019, Veenendaal

- 'De Joodse gebedspraktijk als spiegel voor christelijke Gods-beleving', Studentenvereniging Navigators, 27 maart 2019, Wageningen
- 'Israël, een mysterie... Joden en heidenen onlosmakelijk verbonden in Gods gemeente', lezing bij presentatie Theologie NT op 21 juni 2019, TU Kampen
- Gastcollege in PE-module PThU 'Simchat Thora, blij zijn met een juk?' op 11 november 2019 in Ede

Ds. Jacco Overeem

Lezingen en overige bijdragen

- Vertelling op het HJW-Kinderappèl in Waarder met als thema: 'De viering van het Loofhuttenfeest', 30 maart 2019
- Bijwonen Jerusalem Prayer Breakfast in Den Haag, 25 en 26 juni 2019, en als vervolg daarop een uitnodiging ontvangen een bijdrage te leveren aan een bijeenkomst rondom de betrekkingen tussen de EU en Israël in het Europees Parlement in Brussel, 11 december 2019
- Lezing voor de Commissie Kerk en Israël in Ermelo over de betekenis van de najaarsfeesten (algemene inleiding op de feestkalender en de cyclus van het najaar), 18 september 2019
- Lezing over het Loofhuttenfeest op een gemeenteavond in de Hervormde Gemeente te Montfoort, 9 oktober 2019
- Lezing over het Loofhuttenfeest voor de Commissie Kerk en Israël in Ermelo, 31 oktober 2019
- Vertegenwoordiging CIS tijdens de bijeenkomsten van de stuurgroep 'Israël voor jongeren' van het LCJ
- Bijdragen aangeleverd voor het GZB-dagboek 'Een handvol koren' 2020.

Dr. Mart-Jan Paul

Lezingen en artikel

- Lezing 'De Bijbelse toekomstverwachting voor Israël en volken' voor Hervormde Gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel, 15 mei 2019
- Lezing op studiedag van Christenen voor Israël op studiedag over Willem J. Ouweneel, *Het Israël van God. Ontwerp van een Israëltheologie*, 13 november 2019
- Artikel 'Het beloofde land in het boek Deuteronomium', in tijdschrift *Israël en de Kerk*, 18-2 (juni 2019), 12-18.